לא מצא אחד מד' מינין הללו[ג] **יהא יושב ובטל.** מסוכה נמצא זה קל והדין היה מלמד חומר מתחלתו כדדרשת מה לולב הקל שאינו נוהג בלילות כדימים יש בו חומר זה שאינו נוהג אלא בד' מינין חמורה שנוהגת בלילות כו': **עלי זית ועלי עץ שמן.** לאו ד' מינין

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [לעיל יד. וש"נ], ב) שם: יז:, ג) תענית כה: ר"ה כג. ב"ב פ:, ד) [תוספתא פרק ג], ה) [שבת כט: וש"נ], ו) [לקמן מב.], ז) פרה פי"ב מ"ח, ח) שם פ"ו מ"ח, ט) יומא דף ב., י) [וע"ע תוספות זבחים כד. ד"ה הואיל ורלפה], כ) חגיגה דף כג., ל) פ"ו מ"ד.

הגהות הב"ח

(מ) גמ' מאי ארז הדס (כדרבה וכו' שיטה והדס) תא"מ וג"כ בס"א אינו: (נ) תוס' ד"ה כי היכי וכו' לכמיב ואת כל כלי השדה אשר ישרתו בס:

גליון הש"ם

[מכת"י גמרא לא מצא ארבעת מינין יהא יושב ובטל. ע' שבת דף קלו ע"ב בתוס' ד"ה דתניא וכו']: גמ' וכן בעזרא. עיין מ"ש לעיל בגליון דף יב ע"א ברש"י ד"ה נאו ההר: שם ורבא אמר לקיחה ע"י ד"א. עיין יומא דף מז ע"ב ברש"י ד"ה רב פפא:

הגהות הגר"א

[א] (ור"י סבר כו' עד לסכך) תא"מ:

תורה אור השלם

א) וַאֲשֶׁר יִשְׁמִיעוּ וְיַעֲבִירוּ קוֹל בְּכָל עָרֵיהֶם וּבִירוּשָׁלִַם לֵאמֹר צְאוּ הָהָר וְהָבִיאוּ עֲלֵי זַיִת וַעֲלֵי עֵץ שֶׁמֶן וַעֲלֵי הֲדַס וַעֲלֵי תְמָרִים וַעֲלֵי עֵץ עָבֹת לַעֲשֹׂת סֻכֹּת כַּכָּתוּב: [נחמיה ח, טו]

ב) אֶתֵּן בַּמִּדְבָּר אֶרֶז שִׁטָּה וַהֲדַס וְעֵץ שָׁמֶן אָשִׂים בָּעֲרָבָה בְּרוֹשׁ תִּדְהָר וּתְאַשּׁוּר יַחְדָּו: [ישעיה מא, יט]

ג) וְלָקַח אֵזוֹב וְטָבַל בַּמַּיִם אִישׁ טָהוֹר וְהִזָּה עַל הָאֹהֶל וְעַל כָּל הַכֵּלִים וְעַל הַנְּפָשׁוֹת אֲשֶׁר הָיוּ שָׁם וְעַל הַנֹּגֵעַ בַּעֶצֶם אוֹ בֶחָלָל אוֹ בַמֵּת אוֹ בַקָּבֶר: [במדבר יט, יח]

הגהות וציונים

מ) [צ"ל לעשות] (גליון): נ) [יש נוסחאות שלא היה כתוב לפניהם הך ור' יהודה עד לדפנות וכמו שהעיד החכם אזולאי בספר שמחת הרגל שמצא כן בש"ס של קלף ובזה א"ש תוספות ד"ה והביאו] (גליון): ג) ד' תיבות אחד מד' מינין הללו הוא מרש"י ואח"כ מתחיל דיבור חדש יהא וכו' (כ"ה בדפו"ר) ועיין רש"ש טויבש בילקוט מפרשים: ל) בדפו"ר עד כאן הוא המשך דבור הקודם ומתחיל הדבור ותנן מסככין בנסרים, ועיין הגו"צ ב] ובהגהות הגר"א: ה) צ"ל להכשר (דפו"ר): ו) בגמ' שלפנינו שם איתא קתרום (בדפו"ר איתא וקורדום): ז) בדפו"ר איתא ואע"ג דה"נ הוי חוץ לאגד בלא חציצה ודו"ק: ח) מהר"ם (גליון): ט) [דל טעמיה כצ"ל] (גליון):

עין משפט נר מצוה

עה א ב מיי' פ"ז מהל' לולב הלכה יא טור ש"ע א"ח סי' תרנא סעיף ז: עו ג מיי' פי"א מהלכות פרה הלכה ד סמג עשין רלג: עז ד מיי' פ"ט שם הלכה ב סמג שם:

רבינו חננאל

שבלולב ש"מ נסרין של דקל מין לולב הן ואסיקנא נמי ארז מין הדס הוא. ר' מאיר אומר אפי' במשיחה אוגדין. תניא אמר ר' מאיר מעשה ביקירי ירושלים שהיו אוגדין אותו בגימוניות של זהב אמרו לו במינו היו אוגדין אותו מלמטה. אמר רבה למגדלי הושענא דבי ריש גלותא שיירו בלולב בית יד כלומר קצה הלולב הנאגד עם ההדס הניחוהו בלא אגד כי היכי דלא ליהוי חציצה. רבא אמר כל לנאותו אינו חוצץ מין במינו הוא. אמר רבה לא לינקוט איניש לוליבא בסודרא דבעינא [לקיחה תמה וליכא. רבא אמר לקיחה [ע"י דבר אחר] שמיה לקיחה. מהא דתנן בפרה פי"ב האזוב הקצר מספקו בחוט או בכוש טובל ומעלה ואוחז באזוב ומזה ר' יהודה ור"ש אומרים כשם שהזיה באזוב כך טבילה באזוב פי' אליבא דת"ק דפליג עלייהו אמאי קא שרי ולקח אזוב וטבל במים כתיב כו' וזה לא לקח אלא בחוט ובכוש שטוות בו הנשים נקרא כוש אלא ש"מ לקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה. ודחינן דלמא שאני חוט וכוש דכיון דחבריה לאזוב כאזוב דמי ולא דמי לסודר דלא חבריה ללולב. אלא מהא דתנן בפרה פ"ו נפל הקידוש משפופרת על השוקת פסול ודייקינן

ליקוטי רש"י

ומודה רבי מאיר. כין שיש בהן ארבעה כין שאין בהן ארבעה [לעיל יד:]. בכל אלו שהוא פוסל בהן ואשים בהן ד' נמי קאי [לעיל יד:]. שאם יש בין נסר לנסר כו'. ולקמן (דף יח.) מוקי לה בסוכה בת שמונה אמות מצומצמות דכי יהיב נסר ופסל עד אמצעה מהאי גיסא וחוזר ומתחיל מצדה השני ונותן נסר תחלה ואח"כ פסל כמו כן עד אמצעה הוו להו שני פסלים באמצע והן של שמונה טפחים ואיכא הכשר סוכה ונסרים שבה לא פסלי לה דאמרינן דופן עקומה עד הפסלים האמצעיים. פסל. פסולת גורן ויקב דהוא סכך כשר וכו' [לעיל יד:].

לעזי רש"י

פוזי"ל. פירוש כוש, פלך, קנה שעליו נכרכים חוטי הלמר או הפשתן הנטווים.

להקל ותימה דהכא אין הלכה כר' יהודה דלא מכשר אלא בד' מינין דסתם מתני' בפ"ק (דף יח.) כרבנן בהדלה עליה את הגפן ואת הדלעת דקתני או שקלן כשרה וי"ל דהא דקי"ל התם כרבי יהודה היינו מכח דין אחר דליף במה מצינו מנותר שישנו בבל תותירו וחמץ ישנו בבל תותירו מה נותר בשריפה אף חמץ בשריפה דאע"פ שאמרו לו חכמים אשס תלוי וחטאת הבא על הספק יוכיחו שהס בבל תותירו ואת אמרת בקבורה ושתק ר' יהודה אלמא הדר ביה מההיא אע"ג דהוא שתק אנן לא שתקינן דלא שתק אלא מתוך דברי עצמו במה שאומר במקום אחר דנותר בקבורה אבל אנן סברינן בשריפה ואין כאן יוכיח:

והביאו עלי זית. רבי יהודה הוה מוקי ליה לדפנות:

מאי ארז הדס כדרבה בר רב הונא דאמר י' מיני ארזים הם. תימה ולרב יהודה אמר רב דפליג עליו מאי איכא למימר דאמר במס' ר"ה פ' אס אין מכירין (דף כג. וסס) ד' מיני ארזים הס אלו הן ארז וקתרוס[ד] ועץ שמן וברוש ולספרים דגרסי לעיל בפ"ק (דף יד:) ברייתא דתניא כוותיה דרב סיככה בנסרים שאין בהן ארבעה דברי הכל כשרה ול"ג של ארז ניחא דבברייתא דהכא תניא כוותיה דשמואל ולא חשיב לה רב עיקר: **כי** היכי דלא ליהוי חציצה. דקסבר רבה מין במינו חוצץ אי נמי משום דמספקא ליה כדמוכח פרק בהמה המקשה (חולין דף ע. וסס) כרכתו אחותו והוליאתו מהו דמפרש ר"ת היינו נקבה שגולדה עמו וקרי לה אחותו כדאשכחן פרק כל הבשר (שם דף קיד.) אין לי אלא בחלב אמו בחלב אחותו הגדולה מניין והא דאמר פ"ק דבכורות (דף ט. וסס) גבי חמורה שלא ביכרה וילדה שני זכרים ורבנן לימא קסברי מקצת רחס מקדש דאי כוליה רחס מקדש נהי דא"א לגמס חגיגה מיהא איכא אמר רב אשי מין במינו אינו חוצץ התס הוא דפשיטא לן משום דאיכא מקצת רחס בלא חגיגה ואע"ג דהכא נמי[ז] הוי חוצץ לאגד ומקצתה בלא חגיגה וקא קפיד רבה דלמא לידה שאני דאורחייהו של תאומים בהכי והא דאשכחן בסוף שתי מדות (מנחות דף נד.) דמרבה כל בעלי חובין לסמיכה [ובתנופות אחד מניף ע"י כולס[ח]] ולא בעי למילף תנופה בק"ו מסמיכה דלא אפשר דהיכי ניעבד לינפו כולהו בהדי הדדי קא הויא חגיגה אפילו לרבא דאמר הכא מין במינו אינו חוצץ מ"מ פירכא היא ועוד מידי דלאו אורחיה סברא הוא דחוצץ כדתנן פ"ב דזבחים (דף טו:) על גבי רגל חברו פסול ובפ' הוליאו לו (יומא נח. וסס) מיבעיא ליה לרמי בר חמא הניח מזרק [תוך מזרק] וקבל בו את הדם מהו מין במינו חוצץ או אינו חוצץ ומסיק דאינו חוצץ דכתיב (ג) אשר ישרתו בם בקודש שניס כלים ושירות אחד והדר מיבעיא ליה הניח סיב בתוך המזרק דהוי מין בשאינו מינו אי חוצץ או אינו חוצץ ואין לדמות כל הדברים:

דבעינא לקיחה תמה וליכא. הכא לא שייך למימר דלא ליהוי חגיגה דאמר דבר אחר שמה לקיחה | אמר רבא מנא אמינא לה דלקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה דתנן ט) גאזוב קצר מספקו בחוט ובכוש וטובל ומעלה ואוחז באזוב ומזה אמאי ג) ולקח וטבל אמר רחמנא אלא לאו ש"מ לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה ממאי דלמא שאני התם כיון דחבריה כגופיה דמי אלא מהכא מ) דנפל משפופרת לשוקת פסול הא

לא מצא ארבעת מינין יהא יושב ובטל והתורה אמרה בסוכות תשבו שבעת ימים סוכה של כל דבר ס וכן בעזרא אומר א) צאו ההר והביאו עלי זית ועלי עץ שמן ועלי הדס ועלי תמרים ועלי עץ עבות (מ) ועשו) סוכות ככתוב [א] נ) ורבי יהודה סבר הני לדפנות עלי הדס ועלי תמרים ועלי עץ עבות לסכך מ) ותנן מסככין בנסרין ד"ר יהודה אלמא סיב ועיקרא דדיקלא מינא דלולבא הוא ש"מ ומי אמר ר' יהודה ארבעת מינין אין מידי אחרינא לא נ) והתניא סיככה בנסרים של ארז שיש בהן ד' טפחים ד"ה פסולה אין בהן ד' טפחים רבי מאיר פוסל ורבי יהודה מכשיר ומודה רבי מאיר שאם יש בין נסר לנסר כמלא נסר שמניח פסל ביניהן וכשירה מאי ארז הדס (מ) כדרבה בר רב הונא ג) דאמר רבה בר רב הונא אמרי בי רב עשרה מיני ארזים הן שנא' ב) אתן במדבר ארז שיטה והדס וגו': ר' מאיר אומר אפילו במשיחה כו': תניא ד) א"ר מאיר מעשה ביקירי ירושלים שהיו אוגדין את לולביהן בגימוניות של זהב אמרו לו ה) משם ראיה במינו היו אוגדין אותו מלמטה אמר להו רבה להנהו מגדלי הושענא דבי ריש גלותא כי גדליתו הושענא דבי ריש גלותא שיירי ביה בית יד כי היכי דלא תיהוי חציצה רבא אמר א כל לנאותו אינו חוצץ ואמר רבה לא לינקיט איניש הושענא בסודרא דבעינא לקיחה תמה וליכא ס ורבא אמר ו) ב לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה | אמר רבא מנא אמינא לה דלקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה דתנן ו) ג אזוב קצר מספקו בחוט ובכוש וטובל ומעלה ואוחז באזוב ומזה אמאי ג) ולקח וטבל אמר רחמנא אלא לאו ש"מ לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה ממאי דלמא שאני התם כיון דחבריה כגופיה דמי אלא מהכא מ) ד נפל משפופרת לשוקת פסול הא

נפל משפופרת לשוקת. אף האפר היו מדיחין בשפופרת ומקדשין בו את המים בשוקת של אבן שכל מעשה פרה בכלי אבנים היתה ע) אס אפשר והיה נותן אפר משפופרת למים שבשוקת שהאפר נותן למעלה כדילפינן בסוטה (דף טז:) מים חיים אל כלי שהמים נותנין תחילה אל כלי ולא יפסיק אפר ביניהן והא דכתיב ונתן עליו מים מוקמינן (שם) לערבן ואס כשבא לקדש נפל האפר משפופרת לשוקת שלא במתכוין פסול הקידוש דבעינן ולקחו מעפר שרפת החטאת ונתן וגו' שיהא לוקח בידו ונותן: הא

נפל משפופרת לשוקת. פי' בקונטרס דלמרינן שפופרת שהתכה לחטאת טמאה ויטבול ובמסכת פרה בדוכתי טובא ט) תנן שהיו ממלאין חביות לקדש בהן עוד משמע דעדיפי שאר כלים לקדש דתנן (פרה פ"ה משנה ה) בכל הכלים מקדשים אפילו בכלי גללים כלי אבנים כלי אדמה דאף על גב דלא חשיבי כלים לטומאה חשיבי כלי לקידוש וכ"ש שאר כלים ומה שכל מעשיה בכלי אבנים היינו בשבעת הימים שמפרישין כהן השורף את הפרה לנשכה שעל פני הבירה ולשכת בית אבן היתה נקראת כדמפרש בריש יומא (דף ב.) ועביד משוס מעלה: [וע"ע תוספות חגיגה כג. ד"ה שפופרת ותוספות יומא ב. ד"ה שכל ותוספות חולין ט: ד"ה טמאה]

אמאי